

---

stevig over wordt gedebatteerd is aantrekkelijker dan een waarheid die in het midden wordt gelaten. De groei werd in de negentiende en twintigste eeuw aangedreven door een zeer reële ontwikkeling van de leden. In rechtstreeks verband met hun geloof groeiden ze in kennis, in organisatievermogen, in impact op de samenleving. Hopelijk zal het PKN gegeven zijn om op eigentijdse manier vergelijkbare krachten in haar leden los te maken. Het archief van de gereformeerde kerk Meppel is in bewaring gegeven bij het Drents Archief, Assen. –

¶ Niek Scheps, *Weersta vanaf het begin maar slechts met het geesteswaard. Het verzetswerk van J.H. Scheps 1940-1945*. Uitgeverij Aksant, Amsterdam 2011, 377 pagina's, ISBN 978 90 5260 369 8. €35,00.

¶ Gert van Klinken

Het hier besproken boek van Niek Scheps (1925-2008) was oorspronkelijk bedoeld als aanzet tot een proefschrift over diens oom, de verzetsman Johannes Hermanus (Joop) Scheps (1900-1993). De nu uitgegeven hoofdstukken, die Niek Scheps bij zijn overlijden naliet, hebben nog iets van een materiaalverzameling. Een meer inhoudelijke evaluatie, die ongetwijfeld ook in de bedoeling lag van de auteur, ontbreekt. Desondanks mogen we dankbaar zijn dat deze biografie is gerealiseerd.

In de afgelopen decennia is door onderzoek duidelijk geworden hoe relatief klein de kern van 'echt' verzet was in Nederland vóór 1944. Des te meer welkom is elke vorm van informatie over degenen die daar werkelijk toe behoorden, en die nadien niet de iconische status verwierven van een Hannie Schaft of Gerrit van der Veen. Onder de bezetting was het vastleggen van schriftelijke informatie een riskante aangelegenheid, en dat gold zeker voor de illegaliteit. Net als menig ander die zich verdiept in het verzet, is Niek Scheps gestuit op een schaarste aan documentatie. Scheps heeft gewerkt met wat voorradig was: de bestaande literatuur, de inhoud van de illegale pers. Belangrijkste bron waren de gesprekken met zijn oom. Over de beperkingen van deze *oral history* maakt hij zich geen illusies, vooral niet in het geval van een impulsief man als Joop Scheps: de verkregen kennis is 'uiteraard eenzijdig en niet objectief'. Het gaat in dit boek dan ook niet zozeer om de recon-

structie van feiten over de oorlogstijd, als wel om een karakteristiek van een verzetsman. Fraai komt daarbij het hoekige karakter van Joop Scheps uit. Hij was een zoeker naar gerechtigheid. Zijn compromisloze zoektocht naar waarheid stond garant voor menige breuk. Geboren in een door Kuypers theologie gestempeld gereformeerd milieu in de Haagse Schildersbuurt, sloot hij zich in 1921 bij de Christelijk-Sociale Partij (CSP). Na in de Haagse Westerkerk belijdenis van zijn geloof te hebben afgelegd bij Kuypers leerling K. Dijk vertrok Joop Scheps naar België, waar hij evangelist werd voor de 'fundamentalistische' Amerikaanse baptistenzending. Sympathie voor de Vlaamse zaak en colportage onder de rooms-katholieken kenmerkten deze periode. Enige parmantigheid was hem daarbij niet vreemd, zo meende deze 'Groot-Nederlander' meer van de Rooms-katholieke Kerk te weten dan de daartoe behorende Belgen. Terug in Nederland aarzelde hij over aansluiting bij de Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband, maar koos in 1928 'met veel voorbehoud' voor de Nederlandse Hervormde Kerk. Politiek kwam hij in 1931 bij de SDAP terecht. Een constante was dat Scheps vrijmoedig zijn mening gaf over de meest uiteenlopende onderwerpen. Met compagnon Theo Inden begon hij een uitgeverij, *Op de korte golf*. Aan charisma ontbrak het Joop Scheps niet, zo werd hij in 1935 voor de SDAP gekozen in de gemeenteraad van Zeist. Tien jaar later voerde hij actie voor het ideaal van Rijkseenheid tussen Nederland en Nederlandsch-Indië.

Na de Duitse inval in 1940 maakte de tempa-mentvolle Scheps geen geheim van zijn verontwaardiging over de bezadigde reactie van politici als Colijn (ARP) en Vliegen (SDAP), die aanvankelijk leken te hopen op voortzetting van het werk van hun partij onder gewijzigde omstandigheden. Al in 1941 ging hij ondergronds drukwerk verzorgen, zo kwam bij voorbeeld de brochure *Bezettingsrecht* van de gereformeerde jurist Gezina van der Molen (waarin zij opriep om geen uitvoering te geven aan verordeningen die ingingen tegen het volkenrecht, speciaal aangaande de inzettende jodenvervolging) illegaal van de persen van *De korte golf*. Zowel Inden als zijn compagnon werd gearresteerd, maar beiden overleefden de oorlog.

Zoals gezegd is de documentaire waarde van deze biografie van Scheps gering. Daarvoor bleek eenvoudig onvoldoende schriftelijk bronnenmate-